

Jakopič, I. Grohar, M. Jama) so vodilni v sodobni upodabljaljoči umetnosti. Po prvi svetovni vojni se pojavlja vse več novih tokov: *J. Savinšek, S. Tihec* in drugi. Svetovno priznani pa ostajajo umetniki: *J. Bernik, J. Čiuha, Z. Mušič*. V kratkem pregledu sveta glasbe so omenjeni vsi najvidnejši pretekli predstavniki slovenske resne glasbe ter komponisti: *M. Kogoj, M. Bravničar, S. Osterc*, ki je zaznamoval slovensko glasbeno izražanje, katerega predstavniki so: *P. Ramovš, B. Arnič, L. M. Škerjanc, V. Globokar*, ki je študiral v Parizu in tam tudi deloval, je neločljivo povezan z evropsko glasbeno avantgardo. Že eno leto (1896) po *bratih Lumièrè*, so pričeli predvajati filme. Slovenska kinematografija je v svojih začetkih največ črpala iz književnih del, ki so jih režirali: *F. Štiglic, J. Babič, M. Klopčič*. Pravi avtorski filmi so bolj redki: *B. Hladnik*.

Iz *Zaključka* tega zgoščenega »vodnika« z le redkimi pravopisnimi napakami [gre za slovenska imena] pa sklepne misli: »*Ponosna na lepoto svojih gora, razkazuje številnim turistom bogastvo svojih cerkva, baročnih gradov, zaklade svoje folklore. Da bi le dobila pravo mesto v Evropi tretjega tisočletja.*« [str. 126].

Knjižica je vredna vse pozornosti zaradi preglednosti, zavzetosti, dokumentiranosti obeh piscev ter topline, ki jo izražata. V knjižnicah pa si lahko izposodite [podatek velja za maj 1997] še najnovejšo knjigo avtorice A. Bernard: *Petite histoire de la Slovaquie, Paris 1996* (NUK, UKM, SAZU, Inštitut za novejšo zgodovino) ter njeno doktorsko disertacijo *Jernej Kopitar et les débuts de la slavistique européenne, Paris 1992* (UKM).

Sonja Stergaršek

Polona Šega, *Slovenski kostanjarji na Dunaju: prebivalci nekdanjega velikolaškega okraja kot kostanjarji v cesarskem mestu*. Dolenjska založba, 1997. - (Seidlova zbirka; knj. 19) 119 str., ilustr.

Delo temelji na diplomski nalogi iz leta 1994. V njej je avtorica preučila način življenja zanimive poklicne skupine, značilne za Dunaj in mnoga druga srednjeevropska mesta na prelomu stoletja. Posebej pa so jo zanimali kostanjarji, ki so prihajali iz njenega domačega, nekdanjega velikolaškega okraja. Ob proučevanju pisnih virov je zanesljivejše zasledila šele iz druge polovice 19. stoletja. Med študijskim nekajmesečnim bivanjem na Dunaju se je seznanila s številnejšimi avstrijskimi pisnimi viri. Med triletnim raziskovanjem, v obdobju 1991-93, je opravila pogovore s številnimi informatorji in jim dovolila, da v knjigi sami spregovorijo o značilnostih svojega sezonskega življenja na Dunaju. Poleg posameznikov, ki so nekoč opravljali ta poklic, le ena oseba se je namreč po uradnih podatkih s tem ukvarjala še v času raziskave, so med informatorji tudi ljudje, ki so slišali pripovedovanje kostanjarjev, večinoma njihovi sorodniki.

Slovenski kostanjarji so na Dunaju predstavljali posebno socialno-poklicno strukturo, ki se ni lahko vključevala med avtohtone prebivalce, kar sicer niti ni bilo zaželeno. Osnovna značilnost njihovega življenjskega ritma, ki ga je narekovalo delo, so bile sezonske migracije v tuj kraj, po prvi svetovni vojni pa je šlo celo za meddržavne migracije. Večina je težak poklic kostanjarja opravljala le krajši čas, tj. nekaj let, in jim je boljše plačano delo pripomoglo k boljši materialni življenjski osnovi doma ali pa za nakup vozovnice za Ameriko. Kljub temu, da so se oklepali svojih bivanjskih, prehrabnih in oblačinskih navad, so način dela in druge okoliščine vplivale na to, da so svoje navade popestrili in izboljšali s prevzemom novih. O tem govori avtorica v posebnem poglavju.

Sicer pa je za uvodom ne tako kratka zgodovina kostanjarstva na Dunaju. Vzroki, da so posamezniki iz agrarnega okolja vsako jesen odhajali na polletno sezonsko delo v večja mesta ali celo vele mesta, so uvrščeni med »push« faktorje, med »pull« faktorji pa so opisani dejavniki, zaradi katerih so se odločali za odhod v določen kraj, kot na primer na Dunaj. Oboji dejavniki so skupni tudi nekaterim drugim poklicnim skupinam, katerih pripadniki so vsaj za del leta odšli v svet, se tako izognili vpetosti v vaško skupnost in si v mestih poiskali delo v prodaji ali v služnostnih dejavnostih. Skoraj izključno je šlo za ekonomske migracije, šele po prvi svetovni vojni se je pojavil tudi politični motiv. Dunaj pa je ostal slej kot prej privlačen cilj.

Posebni poglavji sta namenjeni strukturi kostanjarjev in medsebojnim odnosom na eni in delovnemu času na drugi strani. Prvo je namreč pogojevalo drugo. Kostanjarji so bili razdeljeni v tri skupine. Prvi so pripadali samostojni kostanjarji, ki so svoje delo opravljali brez pomočnikov. V drugi skupini so bili t.i. gospodarji, ki so lahko imeli po več pomočnikov, hlapcev in celo njihovega nadzornika. Hlapci, ki so prihajali služiti večinoma h gospodarju, katerega so poznali že iz domačega kraja, pa so predstavljali tretjo skupino. Poleg pripadnosti eni od teh skupin je tudi čas vplival na značilnosti dela. Navedeni so dnevni urniki pripadnikov različnih skupin, tedenski in letni (sezonski) urniki. Elementi socialne in materialne kulture so se spreminjali tudi v daljšimi časovnimi obdobji. Tako avtorica loči obdobje pred prvo svetovno vojno, v katerem je šlo za migracije znotraj države, obdobje med obema vojnoma, ko je šlo za delo v tujini in so pomočniki prihajali iz vrst sorodnikov, ter končno na zadnje obdobje po drugi svetovni vojni, ko so Slovenci pričeli opuščati tovrstni poklic.

Posamezni elementi in problemi, s katerimi so se kostanjarji srečevali pri opravljanju svojega poklica, so predstavljeni v posebnem poglavju. Med drugim so tu opisane delovne razmere, način dela in pripomočki, ki so jih uporabljali. Avtorica poudari problem njihovega nezadostnega poznavanja tujega jezika, vpliv odnosa do strank in sezonski vpliv na prodajo. S svojim videzom in načinom komuniciranja s strankami so kostanjarji ustvarili podobo, ki se je Dunajčanom vtisnila v spomin. Mnogi se jih spominjajo še potem, ko že leta ne opravljajo več svojega poklica. Za nekatere je bil njihov poklic manjvreden, za druge so predstavljali še nepokvarjenega poštenega človeka s podeželja. Njegovo podobo so večkrat posplošili na Kranjce oz. Slovence na splošno. Toda ne le z vidika romantikov, vonj po pečenem kostanju se še vedno povezuje z zimsko idilo in predbožičnim časom.

Avtorica se je torej v diplomskem delu, za katero je prejela študentsko Prešernovo nagrado, dotaknila še precej neobdelanega področja etnološkega preučevanja, namreč načina življenja skupine, ki si je vsakdanji kruh služila v tujini. S temeljito raziskavo zanimive poklicne skupine, ki je končno izšla tudi v knjižni obliki, je gotovo dala povod za podobne raziskave in odprla vprašanja za naslednje generacije etnologov.

Stanka Drnovšek

Dapit, Roberto: *Aspetti di Cultura Resiana nei Nomi di Luogo*. 1. Area di Solbica/Stolvizza e Korito/Coritis. Gemona del Friuli 1995. Str. 225.

1 S to monografijo rezianolog Roberto Dapit uresničuje pomemben in zahteven načrt, da neposredno na terenu in iz različnih pisnih virov zbere in kritično etimološko interpretira toponimijo rezijanskega narečja in tako ohrani tisto, česar jutri ali pojutrišnjim morda ne bo več moč slišati, ter hkrati razkrije del kulture, ki je vpletena v rezijanske toponime.